

Strona główna>Wszczęcie postępowania sądowego>Gdzie i jak>Prawo którego kraju zostanie zastosowane?

Jeśli chodzi o wymiar sprawiedliwości w sprawach cywilnych, bieżące procedury i postępowania wszczęte przed końcem okresu przejściowego będą nadal prowadzone na mocy prawa UE. W portalu e-Sprawiedliwość do końca 2024 r. będą nadal aktualizowane informacje dotyczące Wielkiej Brytanii na podstawie dwustronnej umowy z tym krajem.

Prawo którego kraju zostanie zastosowane?

Anglia i Walia

1 Źródła obowiązujących przepisów**1.1 Przepisy krajowe**

Obowiązujące obecnie w Anglii i Walii normy kolizyjne dotyczące prawa właściwego wywodzą się głównie z bezpośrednio stosowanych rozporządzeń UE. W sprawach cywilnych i gospodarczych są to rozporządzenie nr 593/2008 w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I) i rozporządzenie nr 864/2007 dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaukładowych (Rzym II). Ustawa z 1990 r. o prawie właściwym dla umów [Contracts (Applicable Law) Act 1990], którą wdrożono konwencję rzymską z 1980 r., ma nadal zastosowanie do umów zawartych przed dniem 17 grudnia 2009 r. (rozporządzenie Rzym I ma zastosowanie do umów zawartych od tego dnia włącznie). Ustawa z 1995 r. Prawo prywatne międzynarodowe (przepisy różne) [Private International Law (Miscellaneous Provisions) Act 1995] ma zastosowanie wyłącznie do sytuacji, których nie obejmuje rozporządzenie Rzym II (ma ono zastosowanie do spraw, w których szkoda nastąpiła po dniu 11 stycznia 2009 r.). Normy prawa precedensowego (*common law*) mają nadal zastosowanie w sprawach dotyczących czynu niedozwolonego zniesławienia oraz sprawach z zakresu prawa spadkowego i prawa rzeczowego. W sprawach z zakresu prawa rodzinnego źródłem norm regulujących prawo właściwe jest zasadniczo *common law*, z pewnymi wyjątkami. W sprawach z zakresu prawa rodzinnego zastosowanie ma co do zasady prawo angielskie, z zastrzeżeniem określonych wyjątków przewidzianych w *common law* – np. w odniesieniu do stwierdzenia nieważności małżeństwa – lub w ustawodawstwie [– np. w odniesieniu do świadczeń alimentacyjnych, zgodnie z ustawą z 1920 r. o ułatwieniu wykonywania orzeczeń alimentacyjnych [Maintenance Orders (Facilities for Enforcement) Act 1920] i ustawą z 1972 r. o wzajemnym wykonywaniu orzeczeń alimentacyjnych [Maintenance Orders (Reciprocal Enforcement) Act 1972]. W sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej i ochrony dzieci podlegających rozporządzeniu (WE) nr 2201/2003 oraz konwencji haskiej z dnia 19 października 1996 r. prawo właściwe regulują odpowiednio przepisy rozporządzenia z 2010 r. o odpowiedzialności rodzicielskiej i środkach ochrony dzieci w przypadku zobowiązań międzynarodowych w Anglii i Walii oraz Irlandii Północnej [Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children (International Obligations) (England and Wales and Northern Ireland) Regulations 2010] oraz art. 15 konwencji z 1996 r., co oznacza, że zastosowanie ma prawo angielskie, z zastrzeżeniem określonych wyjątków.

1.2 Wielostronne konwencje międzynarodowe

Konwencja haska z 1961 r. dotycząca kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych.

Konwencja z 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych (zastąpiona rozporządzeniem Rzym I w odniesieniu do umów zawartych od dnia 17 grudnia 2009 r. włącznie).

Konwencja haska z dnia 1 lipca 1985 r. w sprawie prawa właściwego dla trustów i ich uznawalności.

1.3 Główne konwencje dwustronne

Z tego, co nam wiadomo, Zjednoczone Królestwo nie jest stroną żadnej umowy dwustronnej, która zawierałaby normy kolizyjne.

Należy jednak podkreślić, że chociaż konwencja rzymska z 1980 r. i konwencje haskie dają państwu pewne możliwości w zakresie wyboru prawa właściwego dla kolizji „wewnętrznych”, takich jak kolizje przepisów prawa Anglii i Walii oraz Szkocji, Zjednoczone Królestwo nie zdecydowało się z nich skorzystać. W związku z tym do kolizji przepisów poszczególnych porządków prawnych wewnątrz Zjednoczonego Królestwa oraz do kolizji przepisów z przepisami państw trzecich stosuje się postanowienia konwencji rzymskiej (w odniesieniu do umów zawartych przed dniem 17 grudnia 2009 r.) i konwencji haskich.

2 Wdrożenie norm kolizyjnych**2.1 Czy istnieje obowiązek stosowania przez sąd norm kolizyjnych z urzędu?**

Zgodnie z ogólnie obowiązującą zasadą normy kolizyjne stosuje się wyłącznie w przypadku, gdy przynajmniej jedna ze stron stwierdzi, że normy te powinny mieć zastosowanie. W przypadku braku takiego twierdzenia lub braku przekonujących dowodów dotyczących treści prawa obcego sąd stosuje zazwyczaj prawo angielskie do rozpoznania kwestii spornej. Ponieważ norma ta dotyczy kwestii dowodowych i procesowych, rozporządzenia UE nie mają na nią wpływu.

2.2 Odesłanie

W rozporządzeniach UE wykluczono możliwość stosowania doktryny odesłania w sprawach podlegających unijnym normom kolizyjnym – takie samo podejście przyjęto również w ustawie z 1995 r. Prawo prywatne międzynarodowe (przepisy różne) oraz w ustawie z 1990 r. o prawie właściwym dla umów. Dlatego też jeżeli angielska norma kolizyjna dotycząca czynu niedozwolonego niedbalstwa odsyła do prawa francuskiego, zastosowanie będzie miało francuskie prawo krajowe, nawet jeśli sąd francuski zastosowałby prawo innego państwa. Wydaje się, że jednym z powodów uzasadniających wykluczenie odesłania w tych obszarach jest fakt, że jego zastosowanie naruszyłoby złożone przepisy przewidziane w ustawach.

Rola odesłania w pozostałych dziedzinach prawa jest obecnie nieco ograniczona, a w niektórych przypadkach brak jest pełnej jasności co do możliwości jego zastosowania. Można stwierdzić, że odesłanie będzie miało zastosowanie do gruntów położonych za granicą państwa, w odniesieniu do których zgodnie z prawem angielskim stosuje się *lex rei sitae*. W takich przypadkach pragmatycznym rozwiązaniem wydaje się stosowanie prawa sądu, w którego okręgu położona jest nieruchomość, aby zwiększyć szanse na to, że angielskie orzeczenie dotyczące tej nieruchomości będzie skuteczne. Z orzecznictwa sądów pierwszej instancji w sprawach dotyczących rzeczowego majątku ruchomego położonego za granicą wynika, że odniesienie do *lex rei sitae* nie będzie obejmowało odesłania.

W sprawach rodzinnych odnotowuje się pewne ograniczone orzecznictwo stanowiące, że doktryna odesłania może zostać zastosowana w takich sprawach w określonych okolicznościach, ale kwestia ta jest rzadko poruszana w praktyce, ponieważ w sprawach rodzinnych co do zasady stosuje się prawo angielskie.

Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że przedstawienie dowodu potwierdzającego treść norm kolizyjnych prawa obcego jest w wielu przypadkach kosztowne, dlatego też strony rzadko decydują się na wystąpienie o ich zastosowanie (zob. pkt 2.1 powyżej).

2.3 Zmiana łącznika

Kwestię tę rozstrzyga się przez określenie w każdej normie kolizyjnej czasu ustalenia łącznika. Na przykład w przypadku przenoszenia ruchomości prawem właściwym jest prawo obowiązujące w miejscu, w którym ruchomość znajdowała się w chwili jej przeniesienia.

2.4 Wyjątki od normalnego stosowania norm kolizyjnych

Zgodnie ze zwyczajowo obowiązującymi przepisami sądy angielskie mogą odmówić zastosowania prawa obcego, jeżeli prawo to jest sprzeczne z angielskim porządkiem publicznym. Próg, od którego można zastosować te przepisy, jest jednak bardzo wysoki: ich zastosowanie jest dopuszczalne np. w sytuacji, w której zastosowanie prawa obcego byłoby „całkowicie sprzeczne z fundamentalnymi zasadami wymierzania sprawiedliwości przez sąd angielski”. Na angielski porządek publiczny wpływ wywierają zobowiązania międzynarodowe zaciągnięte przez Zjednoczone Królestwo, w szczególności postanowienia europejskiej konwencji praw człowieka; przypadki naruszenia praw człowieka stanowią jedną z dobrze znanych sytuacji, w których dochodzi do sprzeczności z gibraltarskim porządkiem publicznym; inną tego rodzaju sytuacją jest sytuacja, w której prawo obce „w rażący sposób narusza przepisy prawa międzynarodowego o fundamentalnym znaczeniu” (np. inwazja Iraku na Kuwejt w 1990 r.).

Ponadto rozporządzenia Rzym I i Rzym II umożliwiają obecnie zastosowanie wymuszających swoje zastosowanie przepisów państwa siedziby sądu bez względu na to, które prawo miałoby w innym wypadku zastosowanie do umowy. Przepisy takie można zasadniczo znaleźć w obszarach praw konsumentów i zatrudnienia lub w ustawodawstwie uzupełniającym konwencję międzynarodową.

2.5 Stwierdzenie prawa obcego

Dowód potwierdzający treść prawa obcego przeprowadza się w taki sam sposób jak dowód potwierdzający wystąpienie okoliczności faktycznej.

Odpowiedzialność za udowodnienie treści prawa obcego spoczywa na stronach; sędziowie nie mogą sami badać treści prawa obcego. W przypadku wystąpienia sprzeczności między dowodami przedstawionymi przez strony sędzia może ocenić wiarygodność biegłych i ma możliwość wzięcia pod uwagę dowodów głównych (np. aktów prawa obcego i orzecznictwa wydanego na podstawie prawa obcego), w szczególności jeżeli sporządzono je w języku angielskim i jeżeli dotyczą koncepcji prawnych, z którymi sędzia angielski jest zaznajomiony.

Dowód potwierdzający treść prawa obcego przeprowadza się zazwyczaj z opinii biegłego. W tym kontekście samo przedstawienie treści aktu prawa obcego, orzeczenia wydanego przez sąd obcy lub tekstu opracowanego przez autorytet w danej dziedzinie przed sądem nie jest wystarczające. Dowód z opinii biegłego dotyczący treści prawa obcego można przeprowadzić na podstawie zeznań dowolnej „odpowiednio wykwalifikowanej osoby dysponującej stosowną wiedzą lub doświadczeniem”, niezależnie od tego, czy jest ona uprawniona do praktykowania zawodu prawniczego w danej jurysdykcji. Biegli są jednak zazwyczaj pracownikami naukowo-dydaktycznymi albo przedstawicielami zawodów prawniczych w danej jurysdykcji. Jeżeli treść prawa obcego została ustalona przez sąd angielski we wcześniejszym orzeczeniu, orzeczenie to może zostać wykorzystane jako dowód potwierdzający treść prawa obcego – w takiej sytuacji przyjmuje się, że treść prawa obcego odpowiada treści ustalonej w przywołanym orzeczeniu, o ile nie przedstawiono dowodu przeciwnego. Ciężar dowodu spoczywa na stronie powołującej się na przepisy prawa obcego. W przypadku nieprzedstawienia przekonujących dowodów na potwierdzenie treści prawa obcego zasadniczo zastosowanie będzie miało prawo angielskie. Jednak w przypadku, gdy nie będzie podstaw do tego, by sądzić, że prawo obce w jakimkolwiek stopniu przypomina prawo angielskie (np. przepisy ustawy podatkowej obowiązującej w innej jurysdykcji europejskiej), powództwo może zostać oddalone.

3 Normy kolizyjne

3.1 Zobowiązania umowne i akty prawne

We wszystkich sprawach dotyczących zobowiązań umownych wiążących się z wyborem prawa właściwego bezpośrednie zastosowanie mają przepisy rozporządzenia Rzym I. Normy kolizyjne ustanowione w tym rozporządzeniu mogą mieć zastosowanie również w sprawach dotyczących stosunku, który na mocy angielskiego prawa krajowego nie zostałby uznany za stosunek umowny (np. umowa, w której nie występuje świadczenie wzajemne (*consideration*), np. umowa darowizny).

Kwestie procesowe regulują przepisy prawa państwa sądu orzekającego. Dlatego też ocenę poziomu odszkodowania (ale nie rodzaju szkody) oraz ocenę środków dowodowych przeprowadza się zgodnie z prawem państwa sądu orzekającego. Ponieważ kwestie związane z terminami przedawnienia są kwestiami o charakterze materialnym, w przypadku zobowiązań umownych regulują je przepisy prawa właściwego na mocy rozporządzenia. Poniżej przedstawiono najważniejsze przepisy prawa materialnego w tym zakresie.

Jeżeli strony wyraźnie wybrały prawo właściwe lub prawo, którego właściwości można dowiedzieć z dostateczną dozą pewności, zastosowanie ma to właściwe prawo. Wybrane prawo zostanie najprawdopodobniej uznane za właściwe z dostateczną dozą pewności, jeżeli umowa została sporządzona w standardowej formie, co do której wiadomo, że podlega przepisom określonego prawa (np. umowa ubezpieczenia morskiego zawarta z Lloyd's), lub jeżeli wybór prawa wynika z wcześniejszych ustaleń między stronami. Jeżeli strony zawarły umowę dotyczącą właściwości sądu, umowę taką często – choć nie zawsze – uznaje się za wystarczający dowód wyboru sądu właściwego. W przypadku umowy o arbitraż, jeżeli określono kryteria wyboru arbitrów, taka sytuacja będzie sprzyjała uznaniu wybranego prawa za prawo właściwe, ale jeżeli arbitrów wyznacza się przez odniesienie do określonego organu międzynarodowego, prawdopodobieństwo, że wybór prawa właściwego uzasadniono z dostateczną dozą pewności, będzie znacznie mniejsze.

Swoboda wyboru prawa właściwego jest ograniczona pod kilkoma względami. Po pierwsze, w przypadku umów konsumenckich i umów o pracę wybór prawa właściwego nie może skutkować pozbawieniem konsumenta lub pracownika najemnego ochrony, która przysługiwałaby mu na mocy przepisów bezwzględnie obowiązujących, które miałyby zastosowanie w danym przypadku w przypadku braku wyraźnego wyboru prawa właściwego. Po drugie, jeżeli wszystkie elementy sytuacji są powiązane z jednym państwem, wskazanie innego prawa jako właściwe nie może pozbawiać przepisów bezwzględnie obowiązujących tego państwa skuteczności. Przewidziano również przepisy zapewniające konsumentom ochronę w kontekście umów ubezpieczenia. Warto również zwrócić uwagę na fakt, że w przypadku braku porozumienia w kwestii skuteczności wyboru prawa właściwego – np. z uwagi na podniesienie zarzutu działania pod przymusem – kwestię skuteczności takiego wyboru rozstrzyga się zgodnie z przepisami domniemanego prawa właściwego (tj. prawa, które regulowałoby kwestie związane z umową, gdyby wybór prawa właściwego był ważny), chyba że byłoby to „nieuzasadnione” (w takim przypadku można zastosować prawo miejsca zwykłego pobytu strony utrzymującej, że nie wyraziła zgody na wybór prawa właściwego).

W przypadkach, w których nie dokonano wyraźnego wyboru prawa właściwego lub w których wyboru prawa właściwego nie można udowodnić z dostateczną dozą pewności, w rozporządzeniu Rzym I przewidziano przepisy szczególne uzależnione od rodzaju umowy, ale jeżeli zastosowanie tych przepisów również okaże się niewystarczające do rozstrzygnięcia kwestii prawa właściwego, prawem właściwym jest zasadniczo prawo państwa, w którym podmiot zobowiązany do spełnienia świadczenia charakterystycznego dla umowy ma swoje miejsce zwykłego pobytu. Podmiot zobowiązany do spełnienia świadczenia charakterystycznego dla umowy nie zawsze jest łatwy do zidentyfikowania – zazwyczaj będzie to strona, która nie uiszcza płatności za dostarczenie towarów lub świadczenie usługi (np. podmiotem zobowiązanym do spełnienia świadczenia charakterystycznego dla umowy będzie sprzedawca produktu, pożyczkodawca w ramach transakcji bankowej czy gwarant w umowie gwarancyjnej). Domniemanie to można obalić na korzyść prawa państwa, z którym umowa pozostaje w ściślejszym związku.

3.2 Zobowiązania pozaumowne

Jeżeli chodzi o kwestie związane z zobowiązaniami pozaumownymi, w większości przypadków zastosowanie mają przepisy rozporządzenia Rzym II. Ustawa z 1995 r. Prawo prywatne międzynarodowe (przepisy różne) będzie miała zastosowanie wyłącznie w kwestiach dotyczących czynów niedozwolonych, które nie wchodzą w zakres rozporządzenia, a więc kwestie związane ze zniesławieniem nadal reguluje *common law* (zob. poniżej). Terminy przedawnienia również ustala się na podstawie prawa właściwego.

Zgodnie z rozporządzeniem Rzym II zasadniczo stosuje się prawo obowiązujące w miejscu, w którym wystąpiła szkoda. W przepisach szczególnych określono prawo właściwe dla niektórych rodzajów zobowiązań pozaumownych, w tym odpowiedzialności za produkt, nieuczciwej konkurencji, czynów niedozwolonych popełnionych w odniesieniu do środowiska naturalnego i czynów niedozwolonych związanych z prawami własności intelektualnej. Choć przepisy rozporządzenia zapewniają również stronom możliwość wyboru prawa właściwego w określonych okolicznościach, nie można z nich skorzystać w celu obejścia bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa Unii lub prawa krajowego. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na fakt, że ocenę szkody przeprowadza się zgodnie z przepisami prawa właściwego.

Jak stwierdzono powyżej, kwestie związane ze zniesławieniem [które obejmuje zniesławienie mienia (*slander of title*), zniesławienie towarów (*slander of goods*), oszczerstwo oraz wszelkie zdefiniowane na gruncie prawa obcego czyny „odpowiadające takiemu czynowi lub w inny sposób podobne do takiego czynu”] nadal reguluje *common law*. W takim przypadku ma zastosowanie doktryna *double actionability*: czyn niedozwolony może być przedmiotem postępowania w Anglii i Walii wyłącznie w przypadku, gdy może być przedmiotem postępowania cywilnego na mocy prawa obcego jurysdykcji, w którym doszło do jego popełnienia (zazwyczaj w drodze publikacji), oraz jeżeli mógłby być przedmiotem postępowania cywilnego na mocy prawa angielskiego, gdyby został popełniony w Anglii i Walii. Zasadę tę utrzymano w mocy po protestach organizacji medialnych obawiających się stosowania opresyjnych przepisów prawa obcego. Od tej zasady istnieje jeden wyjątek: jeżeli inne państwo ma bliższy związek ze zdarzeniem i ze stronami, zastosowanie będzie miało prawo tego państwa. Należy pamiętać, że obszar ten charakteryzuje się szczególnym brakiem pewności.

Jeżeli chodzi o zarządzanie trustami, prawo właściwe regulują przepisy ustawy z 1987 r. o uznawaniu trustów (Recognition of Trusts Act 1987) wdrażającej konwencję haską w sprawie prawa właściwego dla trustów. Wspomniana ustawa stanowi, że prawem właściwym jest prawo wskazane przez ustanawiającego lub – w przypadku braku takiego wskazania – prawo, z którym dany trust jest najściślej związany. W ustawie tej uregulowano kwestie związane z ważnością trustu, jego strukturą, skutkami i zarządzaniem trustem.

3.3 Status osoby, aspekty odnoszące się do stanu cywilnego osoby (imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, zdolność)

W chwili urodzenia miejscem zamieszkania dziecka („domicyl pierwotny”) jest miejsce zamieszkania ojca dziecka w chwili jego urodzenia, jeżeli dziecko pochodzi ze związku małżeńskiego. Jeżeli dziecko nie pochodzi ze związku małżeńskiego lub jeżeli w chwili jego urodzenia jego ojciec już nie żył, za miejsce zamieszkania dziecka jest tożsame z miejscem zamieszkania jego matki. Zasadę tę stosuje się do chwili ukończenia przez dziecko 16. roku życia (tj. miejsce zamieszkania dziecka zmienia się wraz ze zmianą miejsca zamieszkania – odpowiednio – jego ojca lub matki).

W przypadku osób, które ukończyły 16. rok życia, zasada pierwotnego miejsca zamieszkania nadal obowiązuje, chyba że osoby te wybiorą inne miejsce zamieszkania („domicyl z wyboru”). Osoba, która chce wybrać inne miejsce zamieszkania, musi faktycznie przebywać w danej jurysdykcji z zamiarem zamieszkania na czas nieokreślony lub na stałe. Jeżeli którykolwiek z tych wymogów nie będzie już spełniony, domicyl z wyboru przestaje mieć zastosowanie i ponownie obowiązuje domicyl pierwotny.

Miejsca zamieszkania żony nie ustala się już przez odniesienie do miejsca zamieszkania jej męża: kwestię tę ocenia się niezależnie.

Zdolność do podjęcia określonych zobowiązań (np. zawarcia umowy, sporządzenia testamentu, zawarcia związku małżeńskiego) regulują przepisy obowiązujące w danym obszarze, które omówiono w odpowiednich punktach.

3.4 Ustanowienie więzi rodzicielskiej z dzieckiem, w tym przysposobienie

Kwestie związane z władzą rodzicielską i ochroną dziecka regulują zasadniczo przepisy prawa angielskiego, z zastrzeżeniem określonych wyjątków takich jak (omówione powyżej) wyjątki związane ze sprawami dotyczącymi konwencji haskiej z 1996 r. i sprawami wchodzącymi w zakres rozporządzenia Bruksela II bis. Prawo angielskie uznaje się również zasadniczo za właściwe – z pewnymi wyjątkami – do uregulowania kwestii związanych z pochodzeniem dziecka i przysposobieniem.

3.5 Związek małżeński, pary, które nie zawarły związku małżeńskiego/konkubenci, związki partnerskie, rozwód, separacja sądowa, obowiązki alimentacyjne

Kwestie związane z formalną ważnością małżeństwa reguluje zasadniczo prawo miejsca, w którym zawarto małżeństwo, z pewnymi wyjątkami.

Zdolność osób do zawarcia związku małżeńskiego zależy zasadniczo od ich miejsca zamieszkania w chwili bezpośrednio poprzedzającej wstąpienie w związek małżeński. Prawo takiego miejsca reguluje m.in. kwestię wyrażenia przez strony zgody na zawarcie małżeństwa, wymogi dotyczące wieku oraz to, z którymi osobami należącymi do dalszej rodziny nie można zawrzeć związku małżeńskiego. W szczególnym przypadku dotyczącym wieku związek małżeński będzie nieważny, jeżeli w chwili jego zawarcia którekolwiek z małżonków zamieszkujących w Anglii i Walii było w wieku poniżej 16 lat.

W sprawach dotyczących rozwodu lub separacji zastosowanie ma zasadniczo prawo angielskie, z zastrzeżeniem określonych wyjątków.

Prawo angielskie stosuje się również z reguły w odniesieniu do zobowiązań alimentacyjnych, z pewnymi wyjątkami.

3.6 Małżeńskie ustroje majątkowe

Instytucja małżeńskiego ustroju majątkowego zasadniczo nie jest znana w *common law*. W sprawach dotyczących aspektów finansowych związanych z rozwodem, separacją lub stwierdzeniem nieważności małżeństwa lub w sprawach dotyczących świadczeń alimentacyjnych sądy angielskie będą zasadniczo stosowały prawo angielskie, z zastrzeżeniem określonych wyjątków.

3.7 Testamenty i dziedziczenie

W przypadku dziedziczenia ustawowego (tj. w braku testamentu) w kwestiach związanych z dziedziczeniem ruchomości stosuje się prawo miejsca zamieszkania spadkodawcy z chwili śmierci; kwestie związane z dziedziczeniem nieruchomości reguluje prawo miejsca położenia nieruchomości (*lex rei sitae*).

Jeżeli sporządzono testament (dziedziczenie testamentowe), zdolność spadkodawcy do sporządzenia testamentu w celu rozrządzenia ruchomością zależy od prawa miejsca zamieszkania spadkodawcy w dniu sporządzenia testamentu. Zapisobierca będzie uprawniony do otrzymania ruchomości, jeżeli ma odpowiednią zdolność na mocy prawa obowiązującego w miejscu jego zamieszkania albo na mocy prawa obowiązującego w miejscu zamieszkania spadkodawcy. Nie ustanowiono konkretnej podstawy prawnej w odniesieniu do nieruchomości, niemniej najprawdopodobniej obowiązywałaby zasada *lex rei sitae*. Ta sama zasada regulowałaby zapewne również kwestie związane ze zdolnością zapisobiercy do przyjęcia zapisu nieruchomości.

Zgodnie z ustawą z 1963 r. o testamentach (Wills Act 1963), jeżeli spadkodawca zmarł w dniu 1 stycznia 1964 r. lub później, testament jest formalnie ważny (np. sporządzony w obecności odpowiedniej liczby świadków), jeżeli sporządzono go zgodnie z dowolnym z następujących porządków prawnych: prawem miejsca sporządzenia testamentu (tj. z reguły miejsca, w którym podpisano go w obecności świadków) w chwili jego sporządzenia; prawem miejsca zamieszkania lub miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy bądź prawem ojczystym spadkodawcy w chwili sporządzenia testamentu; prawem właściwym zamieszkania lub miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy bądź prawem ojczystym spadkodawcy w chwili jego śmierci. Testament będzie również formalnie ważny, jeżeli chodzi o przeniesienie nieruchomości, jeżeli został sporządzony zgodnie z prawem krajowym miejsca położenia nieruchomości (co oznacza wyłączenie odesłania, mimo że omawiana kwestia dotyczy nieruchomości).

Testament mający na celu rozrządzenie ruchomością jest ważny pod względem formalnym (np. pod względem ograniczeń dotyczących kwoty, jaką spadkodawca może rozrządzić w ramach testamentu), jeżeli sporządzono go zgodnie z prawem miejsca zamieszkania spadkodawcy w chwili jego śmierci; testament mający na celu rozrządzenie nieruchomością jest ważny pod względem formalnym, jeżeli sporządzono go zgodnie z prawem miejsca położenia nieruchomości, tj. z systemem prawa krajowego mającym zastosowanie zgodnie z zasadą *lex rei sitae*.

Wykładni testamentu dokonuje się zgodnie z prawem preferowanym przez spadkodawcę – domniemywa się, że jest to prawo miejsca jego zamieszkania w chwili sporządzenia testamentu. Domniemanie to przyjmuje się bez zagłębiania się w sprawę, przy czym można je obalić, przedstawiając dowody świadczące o tym, że spadkodawca wyraźnie rozważał możliwość poddania testamentu innemu systemowi prawnemu i sporządził testament z takim właśnie zamiarem. Jeżeli chodzi o nieruchomości, zastosowanie może mieć dodatkowe ograniczenie, zgodnie z którym w przypadku gdy interes prawny wynikający ze sporządzenia testamentu w taki sposób byłby niedozwolony lub nie byłby uznawany w świetle prawa miejsca położenia nieruchomości (*lex rei sitae*), zastosowanie ma to ostatnie prawo.

Ważność domniemanego odwołania testamentu ustala się zgodnie z prawem miejsca zamieszkania spadkodawcy w chwili domniemanego odwołania (należy zwrócić uwagę na fakt, że zgodnie z angielskim prawem krajowym – jeżeli ma ono zastosowanie – zawarcie małżeństwa skutkuje odwołaniem testamentu, chyba że zostanie wykazane, iż testament sporządzono z wyraźnym uwzględnieniem zamiaru wstąpienia w związki małżeńskie). Jeżeli jednak do domniemanego odwołania testamentu doszło na mocy późniejszego testamentu (a nie np. wskutek zniszczenia testamentu), kwestię, czy taki drugi testament skutkuje odwołaniem poprzedniego testamentu, regulują przepisy właściwe w kwestii ważności formalnej drugiego testamentu. W przypadku braku pewności odnośnie do tego, czy drugi testament odwołuje wcześniejszy testament, kwestie związane ze sporządzeniem testamentu rozstrzyga się zgodnie z przepisami prawa preferowanego przez spadkodawcę – domniemywa się, że jest to prawo miejsca jego zamieszkania w chwili sporządzenia drugiego testamentu.

3.8 Nieruchomości

Sprawy majątkowe dzieli się na sprawy dotyczące ruchomości i sprawy dotyczące nieruchomości; to, czy dany składnik majątku jest ruchomością czy nieruchomością, reguluje prawo miejsca położenia majątku.

W przypadku nieruchomości prawem właściwym jest prawo miejsca położenia nieruchomości i można zastosować odesłanie. Zasadę tę stosuje się do wszelkich kwestii dotyczących czynności prawnej, w tym zdolności do czynności prawnych, wymogów formalnych i ważności czynności prawnej. Należy zwrócić uwagę na fakt, że w Anglii i Walii różni się oczywiście umowy przenoszące własność gruntów lub innej nieruchomości oraz umowy regulujące prawa i obowiązki stron umów przeniesienia – umowy regulujące prawa podlegają innym normom kolizyjnym (w szczególności przepisom rozporządzenia Rzym I).

Jeżeli chodzi o kwestie własnościowe (w odróżnieniu od kwestii umownych) związane z przeniesieniem ruchomego majątku rzeczowego, prawem właściwym jest zasadniczo prawo miejsca położenia majątku w chwili zdarzenia, co do którego przyjęto domniemanie, że wywarło wpływ na prawo własności tego składnika majątku. Nie jest do końca jasne, czy w takiej sytuacji można zastosować odesłanie – ogół orzeczeń sądów angielskich wydanych w pierwszej instancji wydaje się wskazywać, że nie. Prawo do majątku rzeczowego nabyte zgodnie z tą ogólną zasadą będzie uznawane za ważne w Anglii, jeżeli ruchomość zostanie następnie przeniesiona z państwa, w którym znajdowała się w chwili nabycia prawa własności, do chwili, w której prawo to zostanie zastąpione nowym prawem nabytym zgodnie z prawem państwa, do którego przeniesiono ruchomość. Szczególny wyjątek od ogólnej zasady mającej zastosowanie do ruchomego majątku rzeczowego dotyczy sytuacji, w której majątek rzeczowy jest przenoszony, a strony nie znają jego aktualnego położenia, lub majątek ten znajduje się w określonym miejscu tymczasowo – jeżeli takie przeniesienie majątku będzie ważne zgodnie z mającym zastosowanie prawem właściwym, przeniesienie to będzie skuteczne w Anglii.

W przypadku cesji ruchomych wartości niematerialnych i prawnych, jeżeli stosunek między cedentem a cesjonariuszem ma charakter umowny (jak ma to miejsce w przypadku większości długów), a kwestia dotyczy wyłącznie ważności i skutków samej cesji, zastosowanie mają przepisy rozporządzenia Rzym I. Należy zwrócić uwagę na fakt, że normy kolizyjne dotyczące cesji i przeniesienia wartości niematerialnych i prawnych są trudne do streszczenia; ponadto nie przewidziano jednej nadrzędnej normy kolizyjnej w tym zakresie, głównie z uwagi na fakt, że kategoria wartości niematerialnych i prawnych obejmuje bardzo szerokie spektrum praw, z których nie wszystkie mają charakter umowny. W kwestiach dotyczących ruchomych wartości niematerialnych i prawnych zaleca się zasięgnięcie porady specjalisty.

3.9 Niewypłacalność

Zjednoczone Królestwo jest związane rozporządzeniem Rady nr 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego, w którym określono właściwe zasady mające zastosowanie do postępowań, które obejmują całkowite lub częściowe zajęcie majątku dłużnika oraz powołanie zarządcy, jeżeli ośrodek podstawowej działalności dłużnika znajduje się w państwie członkowskim UE (innym niż Dania). Jeżeli sądem właściwym do rozpoznania sprawy jest sąd angielski (tj. jeżeli ośrodek podstawowej działalności dłużnika znajdował się w Anglii i Walii, które uznaje się za miejsce siedziby statutowej dłużnika), prawem właściwym jest prawo angielskie.

W przypadkach wykraczających poza zakres rozporządzenia nr 1346/2000 prawo angielskie będzie miało zastosowanie, jeżeli sądy angielskie będą właściwe do rozpoznania sprawy (taka sytuacja będzie miała miejsce w przypadku, gdy spółka została zarejestrowana w Anglii i Walii lub gdy w Anglii i Walii znajdują się osoby, które odniosłyby korzyść z tytułu likwidacji spółki, i nie stwierdzono żadnych zasadnych przesłanek ku temu, by odmówić uznania właściwości sądów angielskich). Zwolnienie z długu przyznane zgodnie z prawem angielskim uznaje się za ważne niezależnie od prawa regulującego kwestie związane z tym długiem.

Ostatnia aktualizacja: 04/06/2021

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.